

YU ISSN 0027-8084

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

XXIV/1—2

**БЕОГРАД
1979.**

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXIV (нова серија)

Св. 1—2

САДРЖАЈ

О неким појавама амбигвитета у вези са комбиновањем детерминације и координације (ЉУБОМИР ПОПОВИЋ)	3—20
Два „неправилна“ глагола VIII (Белићеве) врсте (БРАНИСЛАВ МИЛАНОВИЋ)	21—33
О појави термина <i>речник</i> и његовој афирмацији у српској лексикографији (ВЛАДИМИР ГУДКОВ)	34—39
Дистрибуција наставака генитива множине именица женског рода с ос- новом на групу сугласника (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ)	40—55
Из терминологије народних радиности	
Номинација цвјетног праха у стручној и народној пчеларској терминологији (САВО ПУЈИЋ)	56—62
Језичка култура	
Неки проблеми савремене језичке културе (АСИМ ПЕЦО)	63—66
Употребна вредност језика (СМИЉКА ВАСИЋ)	66—68
Путеви и услови сређивања наше језичке норме (МИТАР ПЕШИКАН)	68—80
Незнање које се јавно препоручује (МИЛОРАД СИМИЋ)	80—81
<i>Русоов</i> , а не <i>Русовљев</i> (ЈОРДАН МОЛОВИЋ)	81
Наш језик у страним факултетским програмима	
Нека питања методике рада на творби речи (МАРИЈАНА КИРШОВА)	82—91

Наш језик у страним факултетским програмима

НЕКА ПИТАЊА МЕТОДИКЕ РАДА НА ТВОРБИ РЕЧИ

Овај чланак је посвећен презентирању материјала из творбе речи на практичном курсу српскохрватског језика за руске студенте. Међутим он може имати и ширег значаја у односу на друге словенске језике из области грађења речи.

Проучавање творбених модела је од великог значаја за практично учење страног језика. Знања из творбе речи узета у целини пружају могућност а) да се схвати лексичко значење речи, б) да се схвате њене стилске особине, в) да се одреде особине дефлекције, г) да се као систем усвајају прозодијски квалитети одговарајућих модела.

Усвајање творбених средстава приликом проучавања једног словенског језика од стране носилаца другог словенског језика од великог је практичног значаја пре свега зато што се нове речи у словенским језицима већином граде према готовим калупима од већ постојећих речи. Проучавање закона творбе речи у одређеном словенском језику помаже носиоцу другог словенског језика да разуме многе непознате речи у тексту, да направи потребну реч према познатом моделу итд.

Поуздано знање творбених механизма и коришћење тих механизма доприносе повећању броја речи које се могу потенцијално разумети без речника. Речи чије је значење јасно захваљујући њиховој творбеној структури, чак се не уносе увек у речнике (в. нпр., у предговору за „Српскохрватско-руски речник“ И. И. Толстоја списак творбених типова који нису ушли у речник).

Познавање основних закона грађења речи олакшава савлађивање граматичког система дотичног језика, пошто је грађење речи тесно везано за граматику. Ова повезаност се, на пример, испољава у односу творбених модела (или типова) према врстама речи. Рецимо, у српскохрватском језику су творбени модели с наставцима *-ар*, *-ост*, *-(л)ишије* везани за категорију именица (*новинар*, *младост*, *одмаралишије*), творбени модели с наставцима *-(л)ив*, *-ин* карактеристични су за придеве (*йажлив*, *йејкин*), творбени модели са суфиксима *-ну*, *-ова-* користе се за грађење глагола (*дигнути*, *куйовати*). Повезаност између творбених модела и граматичке категорије рода се испољава, на пример, у томе да именице грађене према одређеним моделима припадају једном од

три граматичка рода, при чему је род већ предодређен, захваљујући оном творбеном суфиксу који се додаје (пошто је сваки суфикс везан за одређен граматички род, у примерима ми не одвајамо завршетак од суфикса). Рецимо, именице на *-ло* (*куйайило*), *-(л)ишије* (*игралшије*), *-(ј)е* (*лишије*), *-ство* (*ривалство*) и друге припадају средњем роду; именице на *-ана* (*шећерана*), *-киња* (*Енглескиња*), *-(н)ица* (*радница*) и друге — женског рода; именице на *-(л)ац* (*стиваралац*), *-ач* (*носач*), *-из(а)м* (*марксизам*) и друге — мушког рода.

Суфикс нам омогућује да се одреди не само врста речи и род изведенице, већ и деklinација, односно конјугација, вид итд. На пример, именице грађене помоћу суфикса *-џи*, *-џид* (*стиварноџи*, *џилад*) мењају се по четвртој врсти (то је промена именица женског рода, које се завршавају на сугласник у номинативу јединице).

С друге стране, пошто је грађење речи, узето у целини, тесно везано за лексику, за речничко благо, а творбени модели служе као структурна база лексике, онда је јасно да познавање механизма за грађење речи помаже ономе ко учи језик да попуни лексику којом влада.

Без обзира на очигледно важну улогу коју игра грађење речи у настави страних језика, оно још увек није заузело потребно место у настави словенских језика за руске студенте. Свакако, и данас студенти усвајају доста података из грађења речи. На жалост, у већини уџбеника за разне словенске језике који се користе у настави на филолошком факултету Московског државног универзитета сувише мало пажње се поклања материјалу из грађења речи (у најгорем случају — чак и нема таквог материјала); у обради и презентирању творбених модела се понекад не види потребна доследност; избор једног или другог модела за учење врши се случајно, без икаквих критерија, и зависи обично само од тога да ли је одговарајући модел присутан у тексту. У уџбеницима је релативно мало вежбања за грађење речи, често су она једнолика, нису ни ефикасна. Вероватно је да је таква ситуација у вези са релативним потцењивањем улоге грађења речи у савлађивању страног језика. „Потцењивање улоге грађења речи у настави језика јесте разлог и у исто време последица тога што није досада израђен лингвистички и методски образложен прилаз одабирању материјала за грађење речи и није израђен специјални систем вежбања“¹. Чак у таквој, с гледишта методике добро разрађеној области наставе језика као што је настава руског језика за странце, тек у последње време је почело стварање методике рада на грађењу речи².

¹ В.: Н. Е. Кухаревич, Принципы отбора материала для словообразовательного минимума, стр. 29—30. — У зб.: „Русский язык и методика его преподавания нерусским“. Москва, 1973.

² В. о томе: „Методика преподавания русского языка иностранцам“, МГУ, Москва, 1967, стр. 155—180.

Циљ овог чланка је да се окарактерише организација рада на грађењу речи за студенте прве и друге године који проучавају српскохрватски језик, а којима је руски матерњи језик, што у знатној мери вреди и за друге. У чланку се наводи списак творбених модела које студенти треба да активно науче (то је такозвани активни творбени минимум намењен репродукцији и продукцији, за разлику од пасивног минимума, који се користи за рецепцију), предлажу се и разна вежбања из грађења речи.

У српскохрватском језику, као и у другим словенским језицима, преовлађује морфолошки начин грађења речи, пре свега такве његове врсте као што су грађење помоћу афикса и (делимично) грађење сложенца. Грађење речи помоћу суфикса претежно се користи код именица, грађење речи помоћу суфикса и префикса истовремено се најчешће среће код придева, грађење речи помоћу префикса углавном се користи за грађење глагола. Највећу пажњу у раду на грађењу речи треба поклањати грађењу речи помоћу суфикса и помоћу префикса. Препоручује се за почетак да се обрађује грађење речи префиксима, пошто изведеница грађена помоћу префикса остаје у истој лексичко-граматичкој категорији: *йевати* — *зайевати*; *људски* — *нелудски*. Рецимо, на самом почетку учења српскохрватског језика даје се група такозваних глагола кретања који имају исти корен као и глагол *ићи*, а граде се помоћу префикса: *доћи*, *ући*, *изићи*, *йрећи*, *йрићи* и др.

У раду на грађењу речи веома је битно да студенти стекну способност да „изводе“ значење изведених творбених модела (на пример, *сликар* „човек чија је струка сликање“, уп. *сликаши*, *слика*; уп. такође *йисар*, *ийсамйар* и др.); значење те изведнице произилази из конкретног значења основне речи *слика* и суфикса *-ар* који гради *potina agentis*.

Да се схвати творбена структура речи — а то је неопходно потребно ради тога да се коректно определи значење изведенице, — треба знати како се врши обична анализа у вези са грађењем речи, како морфолошка (тј. анализа састава речи: *не-йаж-љив-осй*), тако и творбена (тј. анализирање начина грађења одговарајуће изведенице, издвајање елемената које је непосредно чине: *нейажљив-осй*). Дељење речи не сме да буде механичко, оно треба да произилази из реалних односа између изведенице и основне речи (уп.: *куйац* — *куй-ац*; *ошйац* — реч се не дели); очигледно је да дељење не представља сврху самом себи, оно је неопходно за схватање речи у целини.

Грађење речи јесте једна од сталних тема у настави језика; оно не сме да се ограничава неким периодом. Рад на грађењу речи треба да се води непрекидно, у току целе наставе језика у одговарајућој групи. На почетном ступњу се дају опште представе о саставу речи и творбеним морфемама. Приликом сваког сусрета са изведеницом која има прозирну творбену структуру, наставник по могућности треба да на-

води неколико речи истог корена, као и низ изведеница исте структуре, ради попуњавања лексике код студената: *Рускиња* — *Рус*, *руски*, *Русија*; *Српкиња*, *Францускиња*, *сиуденџкиња*, *Енглескиња*. На такав начин, елементи грађења речи су већ од самог почетка учења језика присутни у раду на лексици. Посебно место у наставном процесу грађење речи може да заузме тек тада, када студенти скупе доста лексема, кад науче доста продуктивних и непродуктивних основа. Тада ће се појавити могућност да се врши творбена анализа уз помоћ творбеног обрасца. То је период сврставања скупљених лексичких јединица у творбене моделе. Рад студената на грађењу речи треба да се налази под сталном контролом наставника, с тим да се избегне евентуално „стваралаштво“ речи (нарочито у најтежим случајевима, као што је нпр., избор једног од синонимних суфикса за грађење потребне речи).

Најзад, завршна фаза рада на грађењу речи — то је уопштавање и систематизација пређеног градива. У том периоду студенти треба да активно користе своје познавање творбених закона за развој говорног језика. Способност студената да уз помоћ творбених елемената и према одређеним моделима граде речи ипак треба да се ограничава најпродуктивнијим моделима, пре свега моделима као што су глаголске именице (*чишћење*, *седење* . . .), које се приближавају граматичким облицима (није случајно да се оне у неким граматикама описују међу глаголским облицима).

Већ на самом почетку учења језика се препоручује да сваки студент има свој мали речник за грађење речи, у који би уписивао творбене обрасце, као и речи исте структуре (нпр., образац: *носићи* — *носач*; тамо се уписују *кројач*, *ковач*, *чишћач* и др.).

У раду на грађењу речи треба узимати у обзир чињеницу да одређена творбена средства теже одређеним врстама речи. Из тога произилази да ако се грађење речи помоћу префикса најчешће среће код глагола, онда треба грађење речи помоћу префикса учити заједно са глаголима, грађење речи помоћу суфикса учити заједно с именицама, грађење помоћу суфикса и префикса истовремено — с придевима, грађење сложеница — заједно с учењем именица и придева.

Неопходан услов ефикасног рада на грађењу речи јесте састављање тачног списка творбених модела који треба да се уче на одговарајућем ступњу учења језика. Као јединица за вршење избора творбеног градива служи најмања јединица творбеног система — *творбени модел* (или *тип*). У зависности од сврхе учења (активно или пасивно усвајање градива) разликују се активни и пасивни творбени минимуми (в. горе). У литератури за методiku постоје следећи критеријуми за одабирање материјала за активни творбени минимум³: 1) „попућеност“ творбеног

³ В.: Н. Е. Кухаревич, о.с., стр. 29 и след.; в. такође: Н. Е. Кухаревич, К вопросу об активном и рецептивном словообразовательных минимумах. — у зб.: „Русский язык для студентов—иностранцев“, № 13. Москва, 1973, стр. 48.

модела, тј. његова продуктивност у оквиру лексичког минимума и школских текстова; 2) „распрострањеност“ модела, тј. његова фреквентност у текстовима који се користе у наставном процесу; 3) регуларност у оквиру наставног материјала; 4) могућност варијаната, тј. коришћење факултативних морфолошких средстава приликом грађења изведеница према одговарајућем моделу (нпр., промена сугласника на крају основе, коришћење интерфикса итд.).

„Попуњеност“ модела означава да се у школским текстовима и у лексичком минимуму среће најмање 6—8 изведеница прављених према одговарајућем моделу. Рецимо, такви су модели именица грађених од глаголских основа помоћу суфикса *-(е)ње*; оне означавају неку радњу или стање у вези с глаголом: *писање, њонашање, решење*. Модел се сматра за „распрострањен“ ако се среће више пута. Регуларност модела означава да приликом његове реализације нема изузетака (или их је мало). Нпр., регуларан је модел према којем се граде апстрактне именице од придевских основа: *илеменијосић, човечносћ, гордосћ*. За модел који спада у активни творбени минимум није пожељно постојање варијаната (тј. грађење речи час уз промену сугласника на крају основе, час без те промене: *козар*, али *овчар, књиџар*; *Тузланин*, али *Београђанин*).

Модел који спада у пасивни творбени минимум такође треба да буде „попуњен“ и „распрострањен“, али мање него модел активног минимума. Критеријуми регуларности и непостојања варијаната за њега су факултативни, тј. модел пасивног минимума може да има сасвим малу регуларност и може да има варијанте.

На почетном ступњу наставе препоручује се да се уче модели у којима се користе највише два творбена елемента, нпр. основа и афикс. Модел треба да буде „прозиран“ с гледишта семантике, што означава да се опште лексичко значење речи изведених према одговарајућим моделима лако схвата после анализирања елемената који сачињавају ту изведеницу, нпр.: придевска основа + *осћ* — апстрактна особина (*младосћ, одлучносћ*).

На почетном ступњу учења модели обично спадају, према сфери свог коришћења, у неутралну лексику. Речи које изражавају емоционалну оцену дају се углавном ради пасивног усвајања. Активно учење емоционално обојених творбених модела препоручује се на вишем и завршном ступњу наставе и зависи од сврхе ради које се учи језик (ако је сврха читање и разумевање научне литературе, онда рад на грађењу речи може да почне раније, него када је сврха слободно владање језиком).

У активни творбени минимум из српскохрватског језика за прву и другу годину учења језика на факултету можемо укључити следеће творбене моделе:

МОДЕЛИ ИМЕНИЦА

I. Модели именица мушког рода које значе лице (nomina agentis и др.)

- 1) глаголска основа + ач (*ћивач, шайћач*)
- 2) глаголска основа + л(а)ц (с променом л|о). (*чићалац, рукозодилац*).

Примедба: Именице са суфиксом -ач обично значе стално занимање, струку, док именице са суфиксом -лац имају општије, шире значење. Уп., нпр.: *носач — носилац (носилац награде), возач — возилац, чићач — чићалац* (в. о томе: М. К и р ш о в а, Девербативи на -ач и -лац, „Књижевни језик“, 1—2, Сарајево, 1972).

У току рада на творбеним моделима требало би по могућности обраћати посебну пажњу на сличне случајеве диференцијације модела с подједнаким општим значењем.

- 3) глаголска основа + (а)ц (*ловац, ћисац*)
- 4) именичка основа + (а)ц (*Македонац, Ваљевац, Славонац*)
- 5) именичка или глаголска основа + ар (*обућар, чувар*)
- 6) именичка основа + исћ(а) (*социјалистћа, шахистћа*)

II. Модели именица женског рода које значе лице (nomina agentis и др.)

- 1) именичка основа + киња, иња (*јунакиња, ћесникиња, Рускиња*)
- 2) именичка основа + ица (*кројачица, учитељица*)
- 3) именичка основа + ка (*Црнсгсрка, сликарка, муслиманка*)

III. Модели именица које имају збирно значење (nomina collectiva)

- 1) именичка основа + ад (*ићиенад, унучад*)
- 2) именичка основа + (j)e (уз промену сугласника на крају основе) (*дрвеће, лишиће*)

IV. Модели именица које значе место (nomina loci)

- 1) именичка основа + ара (*ћивара, свилара, књижара*)
- 2) именичка основа + ана (*шећерана, циглана*)
- 3) глаголска основа + (и)оница (*чићаоница, ћерционица*)
- 4) именичка основа + (ар)ница (*ћосласћичарница, месарница*)
- 5) глаголска основа + (л)ишиће (*одмаралишиће, ћркалишиће*)

V. Модели именица ксје значе радњу или стварање (nomina actionis)

- 1) глаголска основа + ње (*учење, крећање, весжбање*)
- 2) глаголска основа + ба (*берба, деоба, борба*)
- 3) глаголска основа + ња (*шећња, возња*)
- 4) глаголска основа + (а)к (*излазак, ћочетак*)

VI. Модели именица, које означавају различитије ајстћракћне ћојмсве, особине (nomina abstracta, nomina attributi)

- 1) придевска основа + остћ (*стћварностћ, жалостћ*)
- 2) придевска основа + стћво (*досћојанстћво*)
- 3) придевска основа + ина (*ширина, брзина*)

- 4) придевска основа + *из(а)м* (*рационализам, реализам*)
- 5) придевска основа + *оша, оша* (*лейоша, чистшоша*)

VII. *Модели именица које имају деминутивно значење*

- 1) именичка основа (мушки род) + *(ч)ић* (*градич, листић, ситчић*)
- 2) основа именице женског рода + *ица* (*сестрица, њиличица*)
- 3) основа именице средњег рода + *це, ашце* (*брдашце, језерце, сунашце*)

Примедба: имена људи одмила се препоручује проучавати посебно, на вишем ступњу.

VIII. *Модели именица које имају аугментативно значење*

- 1) именичка основа + *ина* (*носина, брдина*)
- 2) именичка основа + *ешина* (*шербешина, женешина*)

МОДЕЛИ ПРИДЕВА

IX. *Модели придева који значе припадање некоме (ређе нечему) (присвојни придеви)*

- 1) основа именице мушког (ретко средњег) рода + *ов (ев)* (*брајов, суседев, сунчев, Леџинов*)
- 2) основа именице женског и мушког рода на *-а* + *ин* (*сестрин, Анин, слугин*)
- 3) основа именице (назива животиње) + *(ј)и* (*вучји, козји, шелећи*)

X. *Модели придева који значе одређивање према времену и месту*

- 1) прилошка основа + *њи* (*шњи, ашњи* (*данашњи, сушрашњи, лејошњи*))
- 2) именичка основа + *њи* (*зимњи, вечерњи*)

XI. *Модели придева који значе припадност предмету, месту, групи људи*

- 1) основа именице или присвојног придева + *ски* (*школски, сарајевски, градски, рибарски*)
- 2) именичка основа + *ни* (*државни, хлебни, јужни, њазарни*)

XII. *Модели придева који значе особину у вези са основом*

- 1) именичка основа + *ан* (*злајан, њамешан*)
- 2) именичка основа + *ив, љив* (*милостив, њажљив, разговорљив*)
- 3) именичка основа + *иш, овш* (*шлемениш, ветровиш, брдовиш*)

XIII. *Модели придева који значе недостижност (мањак) квалитета*

- 1) придевска основа + *каш, икаш* (*сивкаш, беликаш*)

XIV. *Модели придева — антинома*

- 1) *не* + придев (*обичан — необичан*)

МОДЕЛИ ГЛАГОЛА

XV. *Модели глагола који се граде помоћу префикса*

- 1) *до* + глагол (*доћи, доштрачати*)

- 2) *из* + глагол (*изићи, исирчаји*)
- 3) *у* + глагол (*улетети, ући*)
- 4) *о(б)* + глагол (*обићи, обирчаји*)
- 5) *од* + глагол (*одлазити, одрчаји*)
- 6) *по* + глагол (*поћи, полетети*)
- 7) *при* + глагол (*прићи, прирчаји*)
- 8) *про* + глагол (*проћи, полетети*)
- 9) *раз* + глагол (*разићи се, расирчаји*)
- 10) *с(а)* + глагол (*сићи, сирчаји, слетети*)

XVI. Модели глагола који се граде помоћу суфикса

- 1) *НУ* (*дигнути, викнути*)
- 2) *ИВА* (*убеђиваји, избациваји*)
- 3) *АВА* (*исирчаваји, кажњаваји*)

Примедба: суфикси *ива, ава* граде глаголе несвршеног вида (по-некад уз промену сугласника на крају основе), нпр.: *убеђиши* — *убеђиваји*.

XVII. МОДЕЛИ ПРИЛОГА

- 1) придевска основа + *о* (*брзо, лепо*)
- 2) придевска основа + *и* (*руски, јуначки*)

Грађење сложеница као једна од врста морфолошког начина грађења речи доста је продуктивно у савременом језику, нарочито код именица и придева. На првој и другој години учења могуће је увести у активни минимум модел именица и придева који се граде од неколико основа помоћу саставног самогласника *о*: *пароброд, главобоља, земљотрес; шердоглав, шамнозелени*.

У грађење сложеница спада такође и продуктивно, као и у руском језику, грађење абривијација (скраћеница). Читање и дешифрирање скраћеница је доста тешко за руске студенте, зато треба одабирати нај-уобичајеније скраћенице и вежбати да их студенти запамте: ТАНЈУГ (Телеграфска агенција нове Југославије), СИВ (Савезно извршно веће), САНУ (Српска академија наука и уметности), САД (Сједињене Америчке Државе) и др. Упознавање са скраћеницама је преко потребно приликом рада на друштвено-политичкој лексици (читање новина, часописа итд.). Такве сложенице као што су на пример *кромпир-чорба, парадајз-салаша* уче се као посебне лексеме.

У систем вежбања из грађења речи потребно је укључивати само живе продуктивне и употребљиве моделе; свака вежба мора да има јасно формулисан задатак. Сва вежбања за рад на творбеним моделима могу да се поделе на две групе:

1. *Вежбања за поспирање*, чији је циљ разјашњење значења, грађења и неким делом коришћења одговарајућег модела, као и про-

налажење адекватне речи у руском језику; овамо спадају такође вежбања чији је задатак да се пронађе разлика између одговарајућег модела и других модела сличних по свом значењу.

II. *Вежбања ради актилизације*, чији је задатак да се научи грађење речи према одговарајућем моделу и да се активно освоји тај модел. Природно је да треба што више пажње поклањати моделима који се уче теже, тј. треба прилазити учењу творбених модела диференцирано.

Навешћемо неколико врста вежбања.

1. Превести изведенице направљене према датом моделу (глаголска основа + *лац* — именица са значењем вршиоца радње) на руски језик.

Образац: мисли́ти „думать“ — мислилац „мыслитель“.

Стварати — стваралац, гледати — гледалац, читати — читалац, владати — владалац, страдати — страдалица, познавати — познавалац, не знати — незналица, ослободити — ослободилац, хвалити — хвалилац, молити — молилац.

2. Обратити пажњу на разлику у значењу именица са синонимним суфиксима *-ач* (значи човека према занимању) и *-ац* (означава човека по пореклу.) Превести изведенице.

Образац: носии́ти „носить“ — носач „носильщик“; Америка — Американац.

а) ковати — ковач, шаптати — шаптач, купати се — купач, цртати — цртач, певати — певач, пливати — пливач, рвати се — рвач, клизати се — клизач, оснивати — оснивач.

б) Црна Гора — Црногорац, Словенија — Словенац, Македонија — Македонац, Славонија — Славонац, Земун — Земунац, Ваљево — Ваљевац, Херцеговина — Херцеговац, Босна — Босанац, Швајцарска — Швајцарац, Украјина — Украјинац, Белгија — Белгијанац, Африка — Африканац.

Примедба: Ако се у вежбању дају изведенице различите структуре, онда треба дати образац за сваки творбени модел посебно, или речи од којих треба да се граде изведенице треба поделити у вежби на групе, а за сваку групу треба да се користи посебан модел.

3. Одредити од којих основних речи су изграђене наведене изведенице (нпр. именице на *-ара* и *-оница*). Превести изведенице.

а) књижара, стаклара, железара, хлебара, азотара, пивара, брашнара, дрвара, свилара, штофара, платнара, житарара;

б) читаоница, предioniца, чекаоница, скакаоница, радионица, штедионица, ткаоница, спаваоница, вежбаоница, перионица.

4. Наћи од којих придева су изграђене наведене изведенице и према ком моделу. *Образац: јачина* — основа придева *јак* + *ина* (уз промену сугласника на крају основе).

Висина, грубост, величина, тупост, љутина, лудост, младост, племенитост, стрмина, скупоћа, доброта, лепота, дивота, тишина, лукавство, верност.

5. Запамтити придеве од којих се не граде именице на *-ост* : чист, леп, висок, топао, брз, тих, бео, скуп, јак, лак, диван.

6. Изабрати речи од којих може да се изведе именица према наведеном моделу: а) основа придева + *ост*, б) основа придева + *ина*, в) основа придева + *ош*, г) основа придева + *оћа*.

стваран, луд, чист, леп, стар, љут, висок, дуг, широк, скуп, лак, реалан, јак, храбар, млад, чедан, топао, смео, весео, нов, јефтин.

7. Одредити према којим моделима су изграђене наведене изведенице (ту треба дати списак речи грађених према различитим моделима).

белина, сметња, земљакиња, коњина, пекар, тешкоћа, Пољакиња, косидба, летовалиште, главица, погорелац, камење, долазак, млекарка, јасност.

8. Направити изведеницу према наведеном обрасцу (моделу). Нпр., од именица мушког рода направите одговарајуће именице женског рода.

Образац: а) Американац — Американка, б) песник — песникиња, в) пливач — пливачица.

а) Црногорац, Словенац, Македонац, Славонац, Земунац, Ваљевац, Херцеговац, Босанац, Швајцарац, Италијанац, Украјинац, Белгијанац, Африканац.

б) јунак, студент, просјак, Грк, Пољак, земљак, Рус, Влак, Кинез, Француз;

в) кројач, чистач, учитељ, пријатељ, краљ, бирач, хранитељ, управитељ, купач, певач, цртач, клизач, професор.

Примедба: у вежбањима је пожељно користити лексичке групе које имају исту творбену структуру (нпр., лексичку групу именица које означавају просторију у којој се врши радња: перионица, штедионица, читаоница, чекаоница, радионица и др.).

9. Направите изведенице према опису одговарајућег човека или предмета (нпр., помоћу суфикса *-ар* (*-чар*) направите именице које значе човека, чија је струка а) математика, б) историја, в) хемија, г) физика, д) техника, њ) механика, е) ботаника).

Маријана Киришова